

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені В.Г. КОРОЛЕНКА

ГРУПА БАТТЕМЕНТС ТА ЇЇ РІЗНОВИДИ

Методичні рекомендації з курсу
«Класичний танець та методика його викладання» для спеціальності
024 Хореографія, 014 Середня освіта (Хореографія)

Полтава – 2020

УДК 793.34 (012.8)
Р32

Рецензенти: Заслужений працівник культури України, голова циклової комісії викладачів хореографічних дисциплін Гадяцького коледжу культури і мистецтв імені І. П. Котляревського **Гузій М. Є.**

Доцент, Заслужений працівник України, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хореографії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка **Таранцева О.О.**

Р 32 Група battements та її різновиди. Методичні рекомендації з курсу «Класичний танець та методика його викладання» / уклад.: Рева Я. Г. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. 40 с.

УДК 793.34 (012.8)

© Рева Я. Г., 2020

© Вид-во ПНПУ імені В. Г. Короленка

Рекомендовано до друку вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.
(протокол № 4 від 29 жовтня 2020 р.)

ВСТУП

Терміном "класичний танець" користується весь хореографічний світ, визначаючи ним певний вид танцювальної пластики. Класичний танець вважається одним із головних виразних засобів сучасної хореографії. Він являє собою чітку систему рухів, у якій немає нічого зайвого, нічого випадкового.

Ця система рухів призначена зробити тіло дисциплінованим, рухомим і прекрасним, перетворюючи його у чутливий інструмент, у руках балетмейстера та виконавця. Одним із різноманітніших видів *pas* у структурі уроку класичного танцю є *battement*.

BATTEMENTS (батман – биття, удари): група рухів класичного танцю, що сприяє розвитку виворітності, силі, різкості, еластичності м'язів, рухомості суглобів, а в досконалих формах – координації рухів усього тіла.

Battement – виведення працюючої ноги у будь-якому напрямку та повернення її у вихідне положення. Виведення ноги може бути із витягнутого положення та із зігнутого у витягнуте; приведення ноги – витягнуте і зігнуте. Кожен вид *battement* має свою форму і носить самостійну назву.

Battement умовно можна поділити на три групи за структурою виконання:

1. **Battements tendu** (від tender – тягнути, натягувати), які у свою чергу поділяються на такі як battement tendu та його різновиди, battement tendu jete з його різновидами, battement releve lend;
2. **Battements sur le cou-de-pied** (на щиколотці) до якої належать: battement frappe з різновидами, battement fondu та його різновиди, petit battement sur le cou-de-pied, battement soutenu, battement battu;
3. **Battements developpe** (від developer – розгортати, виймати): battement developpe simple, developpe passe, developpe з відведенням ноги на $\frac{1}{4}$ частину кола, developpe ballote, developpe plie releve, developpe tombe та інші.

РІЗНОВИДИ BATTEMENTS

ГРУПА BATTEMENT TENDU

BATTEMENT TENDU SIMPLE. Battements tendus simples (прості) виконується з I і V позицій уперед, убік і назад, музичний розмір 4/4

Спочатку вивчення йде в повільному темпі, окремо, із зупинками. Відкривання і закривання витягнутої ноги відбувається рівномірно. У закінченій формі battements tendus акцент руху падає на момент повернення ноги в I або V позицію. Під час руху стегно працюючої ноги повинне бути виворітним і підтягнутим в тазостегновому суглобі. Стегна тримаються рівно.

Спочатку battements tendus вивчаються обличчям до станка з I позиції, з відведенням правої ноги убік і повторюються в цьому напрямку від чотирьох до восьми разів. Потім виконується з лівої ноги. Далі вправа розучується вперед (з однієї й іншої ноги) і назад.

У V позиції battements tendus виконується в тому ж порядку. При вивченні battements tendus біля станка або на середині залу (спочатку в I позиції, потім у V) послідовність виконання залишається та ж.

Пізніше ці напрямки поєднуються в одну комбінацію і виконуються в загальноприйнятій послідовності: хрестом – уперед, убік, назад і убік.

Після засвоєння battements tendus у цій послідовності напрямки можуть варіюватися.

Battement tendu з I позиції (одна рука на станку). Встати в I позицію, праву руку відкрити через 1-у позицію на 2-у.

а) *Battement tendu уперед.* Праву ногу, витягаючи у підйомі і пальцях, не відриваючи, носка від підлоги, відводять уперед (носок йде вперед по прямій від своєї вихідної точки з I позиції). Центр ваги корпусу передається на опорну ногу. Працююча нога легко рухається по поверхні підлоги, п'ятка сильно висувається для збереження виворітного положення ступні.

При поверненні працюючої ноги в I позицію рух варто почати від носка, також утримуючи п'ятку вперед; ступня

витагується в підйомі, і походу розвертається у виворітне положення І позиції.

б) *Battement tendu убік*. Виконуючи *battement tendu* убік, варто відводити працюючу ногу по прямій лінії від опорної ноги. Для збереження виворітності п'ятка висувається вперед, носок відтягується назад.

При поверненні ноги в І позицію виворітність зберігається.

в) *Battement tendu назад*. При виконанні *battement tendu* назад, відводячи ногу, рух варто почати від носка, утримуючи ногу в максимально виворітному положенні (носок йде назад по прямій від своєї вихідної точки в І-у позицію).

Повертаючи ногу в І позицію, рух почати від п'ятки, носок залишити відведеним назад, що додасть ступні необхідну виворітність.

Battement tendu з V позуції. У *battements tendus* з V позиції нога виводиться вперед носком проти п'ятки опорної. Убік — виводиться носком по прямій лінії від опорної ноги: носок проти її п'ятки. Назад нога йде так само, як і вперед: носок працюючої ноги проти п'ятки опорної.

Виконуючи *battements tendus* з V позиції, потрібно ретельно стежити за тим, щоб при відведенні і приведенні працюючої ноги в V позицію вперед, з напрямку вперед і убік коліно залишалось витягнутим. Натягнутість коліна під час відведення і приведення ноги в V позицію назад, з напрямку назад і убік досягається значно легше.

Для збереження виворітного положення ступні працюючої ноги застосовуються ті ж правила, що й у І позиції.

Відводячи ногу вперед, п'ятку варто активно висувати вперед. Повертаючи ногу у вихідну позицію, скоріше приводити носок до п'ятки опорної ноги, щоб п'ятка і носок працюючої ноги одночасно прийшли й змикалися зі ступнею опорної ноги.

При закриванні ноги з II позиції в V назад п'ятка працюючої ноги рухається уздовж ступні опорної й у кінцевій крапці щільно притискається до носка опорної ноги. При русі назад активно притискається носок. Закриваючи ногу в V позицію позаду, треба

скоріше підводити п'ятку до носка опорної ноги, щоб п'ятка і носок працюючої ноги одночасно підійшли до ступні опорної.

Загальні зауваження. При відведенні ноги ковзним рухом носка по підлозі вперед у кінцевій точці потрібно доторкатися до підлоги великим пальцем; при приведенні ноги в I або V позиції не можна опускати п'ятку – вона спрямована вперед і високо піднята; ступня, натягуючись, повертається у вихідну позицію по підлозі з великого пальця вага переходить на всю площину ступні.

При відведенні ноги ковзним рухом носка по підлозі назад зіткнення з підлогою поступово переходить на великий палець; при закриванні ноги в I або V позиції п'ятка не піднімається, а залишається опущеною вниз. Ступня, згинаючись, підводиться, і притискається до підлоги з великого пальця переходить на всю площину ступні.

При відведенні убік нога торкається пола одним носком.

Послідовність вивчення

1. Музичний розмір 2/4. На перший такт нога відводиться в необхідному напрямку; на другий – положення зберігається; на третій – повертається в I або V позицію; на четвертий – положення зберігається.

2. Музичний розмір 2/4. На перший такт першої чверті нога відводиться в необхідному напрямку; на другу – положення зберігається; на першу чверть другого такту нога повертається в I або V позицію; на другу – положення зберігається.

3. Музичний розмір 2/4. На першу чверть першого такту нога виводиться в потрібному напрямку; на другу повертається у вихідну I або V позицію; на першу чверть другого такту відводиться; на другу чверть повертається в I або V позицію і т.д.

4. Закінчена форма. Музичний розмір 2/4. За тактом працююча нога виводиться в заданому напрямку; на першу восьму першої чверті повертається в I або V позицію; на другу восьму знову виводиться; на першу восьму другої чверті повертається в I або V позицію.

Таким чином, у закінченій формі при музичному розмірі 2/4 на один такт робиться два *battements tendus*.

Спочатку в кожному із трьох напрямків *battement* виконується по чотири рази, потім по вісім у всіх напрямках.

BATTEMENT TENDU DEMI PLIE

Battement tendu demi plie складається з *battement tendu simple* і *demi plie*. Вихідне положення – I або V позиція.

Працююча нога виводиться в заданому напрямку (уперед, убік, назад) за правилами *battement tendu* (при цьому опорна нога залишається витягнутою), потім повертається у вихідне положення. На закінчення — *demi plie* на обох ногах.

При повторенні *battements* опорна нога виводиться, потім також виконується *demi plie* на обох ногах і т.д.

Рух ніг повинен бути з координованим: витягування і згинання (*demi plie*) працюючої й опорної ноги відбувається одночасно.

DOUBLE BATTEMENT TENDU (BATTEMENT TENDU PUR LE PIED)

Double battement tendu є різновидом *battement tendu simple*. Виконується з опусканням п'ятки на підлогу у II позиції (рідше в IV позиції). *Double battement tendu* може бути виконаний з одноразовим, дворазовим, триразовим і більш опусканням п'ятки на підлогу. У момент опускання п'ятки м'язи залишаються натягнутими, підйом зберігає пружність, центр ваги корпусу залишається на одній нозі.

Виконання *doubles battements tendus*, особливо з багаторазовим опусканням п'ятки, сприяє розвитку ступні, зміцнює зв'язки, виробляє пружність ахіллового сухожилля, підйому і пальців.

Doubles battements tendus, як і *battements tendus simples*, вивчається спочатку в повільному темпі, у розмірі $4/4$ або $2/4$. Акцент руху падає на опускання п'ятки на підлогу. При розмірі $2/4$ нога із за такту виводиться убік, у II позицію (для IV позиції — вперед або назад), на першу восьму п'ятка опускається на підлогу. На другу восьму першої чверті підйом витягається, нога стоїть

носком на підлозі та на другу чверть повертається у вихідне положення.

Doubles battements tendus часто комбінуються з battements tendus simples. Doubles battements tendus, як і battements tendus simples і battements tendus demi plie, можуть виконуватися в позах біля станка і на середині залу. Зміни поз розвивають координацію рухів ніг, рук, голови і корпусу.

BATTEMENT TENDU EN TOURNANT

Усі види battements tendus на середині залу можуть виконуватися з поворотом (en tournant) на $1/8$ або $1/4$ частину кола з відведенням ноги вперед (en dehors), назад (en dedans), убік — en dehors і en dedans.

Battement tendu en tournant з відведенням ноги вперед (поворот на $1/8$ частину кола). ***En dehors***. Вихідне положення – V позиція en face, права нога попереду, руки розкриті на 2-у позицію.

Музичний розмір $2/4$. Із-за такту працююча нога відкривається вперед у точку 2 плану класу, одночасно корпус повертається в ту ж точку. На першу чверть нога повертається в V позицію. На другу восьму нога відкривається вперед у точку 3 разом з поворотом корпусу. На другу чверть повертається в V позицію. Далі рух продовжується точно так само в точки 4, 5, 6, 7, 8 і 1. Вправа закінчується, коли зроблений повний поворот.

Battements tendus simples en tournant при початковому вивченні варто робити не менше двох разів у кожному напрямку: перший battement з поворотом, другий на місці.

Battement tendu en tournant з відведенням ноги назад (поворот на $1/8$ частину кола). ***En dedans***. Вихідне положення — V позиція en face, права нога позаду, руки розкриті на 2-ю позицію.

Музичний розмір $2/4$. Із-за такту працююча нога відкривається назад у точку 4, одночасно корпус повертається в точку 8. На першу чверть нога повертається в V позицію. На другу восьму відкривається назад у точку 3, корпус повертається в точку 7. На другу чверть нога повертається в V позицію; рух продовжується через точки 6, 5, 4, 3, 2 і 1. Вправа закінчується повним поворотом.

Battement tendu en tournant з відведенням ноги убік (поворот на $1/8$ частину кола). **en dehors**. Вихідне положення — V позиція en face, права нога попереду, руки на 2-й позиції.

Музичний розмір $2/4$. Із-за такту працююча нога відкривається на II позицію в точку 4, одночасно корпус повертається в точку 2. На першу чверть нога закривається в V позицію назад. На другу восьму нога відкривається в II позицію в точку 4, корпус залишається в тому ж положенні. На другу чверть нога закривається в V позицію вперед. На наступні такти нога відкривається на II позицію в точку 5, корпус повертається в точку 3, а нога закривається в V позицію назад; потім відкривається без повороту і закривається в V позицію вперед і т.д. Вправа закінчується повним поворотом.

En dedans. Вихідне положення — V позиція, права нога позаду, руки на 2-й позиції. Музичний розмір $2/4$. Із за такту нога відкривається на II позицію убік точки 2, одночасно з рухом ноги корпус повертається в точку 8. На першу чверть нога закривається в V позицію вперед. На другу восьму нога відкривається на II позицію в точку 2 без повороту корпусу. На другу чверть закривається в V позицію назад і т.д. (далі повороти в точку 7, 6, 5, 4, 3, 2 і 1). Вправа закінчується повним поворотом.

Battements tendus simples en tournant en dehors і en dedans із відведенням ноги убік можуть бути виконані по одному в кожному напрямку; відведення ноги робиться з поворотом корпусу, приведення – без повороту.

На першому battement en dehors нога закривається в V позицію назад, на другому – вперед і т.д.

Battements tendus simples en tournant en dehors і en dedans із відведенням ноги вперед, убік і назад виконується точно так само і з поворотом на $1/4$ частину кола.

Battements tendus і інші рухи, що виконується en tournant, можуть бути зроблені і з поворотом на $1/2$ частину кола.

BATTEMENT TENDU JETE

Battement tendu jete — рух ноги вперед, убік і назад з I і з V позицій з різким кидком ноги на висоту 45° .

Кидок і повернення витягнутої ноги відбуваються рівномірно, без акценту. На закінчення руху акцент приходиться на момент повернення працюючої ноги до опорної після енергійного і різкого кидка.

Спочатку вивчення повинне проходити в повільному темпі, окремо в кожному напрямку та із зупинками. Надалі напрямки поєднуються в одну комбінацію, і рух виконується в звичайній послідовності: уперед, убік, назад, убік.

Працююча нога з I або V позиції, ковзаючи носком по підлозі (як у *battement tendu simple*), викидається в необхідному напрямку на висоту 45°. При поверненні в позицію вона знову ковзить витягнутим носком по підлозі.

За правильністю виконання руху необхідно ретельно стежити, не допускаючи недбалості в роботі ступні. Якщо під час кидка ноги підйом і пальці витягаються з запізненням, а при поверненні вони передчасно підгинаються, ступня позбавляється зібраності, робота литки послабляється.

Виконуючи *battement tendu jete* убік, треба стежити, щоб носок працюючої ноги попадав щораз в одну точку, на визначеній висоті, проти опорної ноги. Якщо нога викидається трохи вперед за цю точку (при поверненні ноги в V позицію вперед) або трохи назад (при поверненні в V позицію позаду), то виходить рух з переносом ноги, що розбовтує стегно, а не зміцнює його у виворітному положенні. Надалі цей недолік відіб'ється на стрибках, де нога викидається убік (*assembles, jetes, ballones* і ін.).

Battements tendus jetes у закінченому виді виконується в два рази швидше, ніж *battements tendus simples*. Правила виконання *tendus jetes* і *tendus simples* однакові. Музичний розмір 4/4 і 2/4.

Послідовність вивчення

1. Музичний розмір 2/4. На першу чверть першого такту нога з I або V позиції виноситься в потрібному напрямку. На другу чверть положення зберігається. На першу чверть другого такту нога повертається в I або V позицію. На другу чверть положення зберігається

2. Музичний розмір 2/4. Із-за такту нога з I або V позиції викидається в потрібному напрямку. На першу чверть першого

такту повертається в I або V позицію. На другу восьму нога знову викидається. На другу чверть повертається у вихідну позицію.

3. *Закінчена форма.* Музичний розмір 2/4. Із за такту нога викидається в потрібному напрямку. На першу восьму першого такту повертається в I або V позицію і знову викидається. На другу восьму нога повертається у вихідне положення і викидається. На третю і четверту восьму робиться те ж саме і т.д.

Таким чином, на один такт 2/4 виконується чотири *battements tendus jetes*.

Battements tendus jetes може виконуватися в позах біля станка і на середині закінчуватися на *demi plie* у I або V позиції.

Battements tendus jetes en tournant робиться за правилами *battements tendus simples en tournant*.

BATTEMENT TENDU JETE POINTE

Це кидкові *battements*, але після кидка на 45° нога не відразу повертається в I або V позицію (як у *battement tendu jete*), а опускається на витягнутий носок. Виконується, як і всі *battements*, уперед, убік і назад з I або V позиції. Рух починається із-за такту з кидка ноги на 45° і спочатку виконується по чвертях: на одну восьму потім, на іншу восьму – повернення на носок. Потім з носка знову робиться кидок, після чого нога повертається у вихідну I або V позицію. У закінченому виді *battements tendus jetes pointes* виконується на одну восьму і повторюється підряд від трьох до п'ятки разів, потім закінчується в I або V позицію.

Можна змінити напрямок руху ноги і на висоті 45°, після чого продовжувати *jetes pointes* в іншому напрямку. В усіх напрямках і темпах зіткнення носка з підлогою повинне бути коротким, уривчастим.

BATTEMENT TENDU POUR BATTERIES

Battements tendus pour batteries є допоміжним рухом при вивченні заносок.

Виконується тільки біля станка у виді самостійної комбінації, що складається з переносів ноги, число яких визначається тим або іншим видом заноски. Постійного місця в

екзерсисі не має, частіше виконується наприкінці екзерсису. Вивчення цих battements варто почати трохи раніш вивчення заносок і систематично продовжувати в період розучування заносок.

Виконується він в такий спосіб: встати в V позицію права нога попереду. Preparation: руку відкрити на 2-у позицію, ногу підняти на висоту 45° убік II позиції.

Працююча нога з вихідного положення різко опускається вниз, при цьому стегно працюючої ноги вдаряє по стегну опорної попереду. Потрібно намагатися підвести ногу глибше в V позицію, зберігаючи надзвичайно натягнутими і виворітними ноги; п'ятка працюючої ноги підкреслено висувається вперед.

Після удару працююча нога відлітає убік на невелику відстань, знову вдаряє по опорній ззаду, також стегном об стегно (у V позиції), і викидається убік II позиції на висоту 45°. Звідси рух повторюється. Потім він виконується в зворотному напрямку.

У кидку і при поверненні для удару працююча нога повинна бути витягнута, але біля самої підлоги вона згинається в підйомі; під час переносу ноги для наступного удару ступня залишається зігнутою. Акцент руху приходиться на кидок ноги на 45° убік II позиції.

Battements tendus pour batteries виконується в музичному розмірі 2/4. Один удар попереду, відведення убік, удар позаду і кидок ноги убік II позиції на 45° робиться протягом однієї чверті.

Два і більше числа переносів ноги також виконується на одну чверть, але кількість переносів не повинна перевищувати кількості, необхідного для самої складної заноски – entrechat-huit.

В міру збільшення кількості переносів рух прискорюється.

GRAND BATTEMENT JETE (основна форма)

Це великі battements, що виконуються з I і V позицій у напрямку вперед, убік і назад з кидком ноги на 90° і вище.

Початкове вивчення йде в повільному темпі, окремо в кожную сторону. Кидок ноги і її повернення відбувається рівномірно. У закінченій формі акцент падає на повернення працюючої ноги у вихідне положення.

Вивчення руху починається з кидка ноги вперед з I позиції, потім убік. Кидок ноги назад варто розучувати обличчям до станка (не менш тижня).

Далі *battements* розучуються в двох напрямках — вперед і убік і повторюються з кожної ноги; потім назад і убік (не менш чотирьох у кожному напрямку).

Після цього можна перейти до виконання *battements* однією ногою вперед, убік, назад і убік (по чотири рази у кожному напрямку).

На середині залу зберігається та ж послідовність. Рух виконується з I або V позиції. Працююча нога енергійно викидається в потрібному напрямку на висоту 90°, але перш ніж піднятися на повітря, ковзається носком по підлозі, як на *battement tendu* і *tendu jete*.

Кидок робиться легкий, вільний, сильно витягнутою ногою, розгорнутою і підтягнутою в тазостегновому суглобі, без цього *battement* позбавляється своєї основи.

При поверненні у вихідне положення нога повинна пройти витягнутим носком по підлозі; вона не падає вниз, а опускається, підкреслюючи повернення в позицію. Цей момент необхідно чітко підкреслювати, тому що при поверненні ноги ступня повинна активно брати участь у русі.

Напрямок кидка ноги вперед та назад визначається вихідною позицією – I або V; на кидках убік – лінією II позиції.

При *battement* вперед і убік корпус залишається прямий, підтягнутий у попереку. При *battement* назад – також підтягнутий, але трохи нахилений уперед (нахил корпуса збільшує висоту кидка). Нахил корпуса відбувається одночасно з кидком ноги, випрямлення – разом з поверненням ноги у вихідне положення. При нахилі корпусу голова також нахиляється вперед знаходиться на одній прямій з корпусом.

Необхідно стежити, щоб під час виконання *battement* не піднімалося плече, руки, що знаходяться на станку (найчастіше це спостерігається при кидках ноги убік). При *battement* назад рука, що лежить на станку, не повинна зрушуватися вперед.

Стегна і плечі тримаються рівно. Рука, розкрита на 2-у позицію, трохи подається вперед. Коліно опорної ноги при кидках у всіх напрямках сильно витягнутий.

Неправильне виконання великих *battements* найчастіше буває результатом передчасного прагнення кинути ногу вище 90°. Поки рух вивчається, висота кидка більш 90° неприпустима навіть у тих випадках, коли природні дані учня дають цю можливість. Засвоєння правильної методики виконання великих *battements* дуже важливо, тому що ці *battements* застосовуються у всіляких *pas allegro*, де від правильного кидка ноги залежить виконання стрибка.

Послідовність вивчення

1. Музичний розмір 2/4. На першу чверть першого такту працююча нога з I або V позиції відкривається в потрібному напрямку прийомом *battement tendu*. На другу чверть з носка робиться кидок на 90°. На першу чверть другого такту нога опускається на витягнутий носок на підлогу. На другу чверть повертається у вихідну позицію.

2. Музичний розмір 2/4. На першу чверть першого такту нога з I або V позиції кидається на 90° у заданому напрямку. На другу чверть повертається у вихідну позицію.

3. *Закінчена форма*. Спочатку темп повільний, по мірі засвоєння руху темп прискорюється. Музичний розмір 2/4 із-за такту нога з I або V позиції кидається на 90° у потрібному напрямку. На першу чверть повертається у вихідне положення і т.д.

Grands battements у середніх і старших класах можна виконувати із затримкою ноги в повітрі на висоті 90°, з підйомом на півпальці в момент кидка ноги, цілком на півпальцях; з попереднім *preparation* у V позиції на півпальці, з *demi plie* на опорній нозі під час кидка ноги і витягуванням коліна опорної ноги при поверненні працюючої в V позиції.

GRAND BATTEMENT JETE POINTE

Виконується за правилами *grand battement jete* з I або V позиції, але після кидка на 90° нога опускається на підлогу, на витягнутий носок у IV позицію при кидках уперед та назад, у II позицію при кидку убік.

Наступний battement виконується з носка на носок. Після заданої кількості повторень на останньому battement нога повертається у вихідну I або V позицію.

Акцент руху – опускання ноги на витягнутий носок; при останньому battement акцент падає на повернення ноги в I або V позицію.

Розподіл руху на музичні частки див. у закінченій формі grand battement jete.

Grands battements jetes, grands battements jetes pointes, як і багато інших рухів, виконується не тільки чвертями, але і восьмими частками. Прискорення темпу розвиває швидкість кидка ноги на велику висоту.

Варто помітити, що при виконанні battements назад восьмими частками корпус майже не нахилиється вперед, а тримається прямо, із сильно підтягнутим попереком. При нахилі корпусу порушується координація руху, тому що корпус випрямляється пізніше повернення ноги в позицію.

GRAND BATTEMENT JETE DEVELOPPE (м'який)

Це великі м'які battements; вони виконуються з V позиції в V у напрямку вперед, убік і назад на 90°. Працююча нога кидається вверх за допомогою developpe. Незважаючи на енергійний кидок, прийом developpe додає руху м'якість, що і визначає характер виконання цих battements.

Акцент руху падає на повернення ноги у вихідне положення.

Ці battements можна виконати з підйомом на півпальці в момент developpe; при поверненні працюючої ноги в V позицію опорна опускається на всю ступню.

У комбінації з іншими видами великих battements м'які можна закінчити на витягнутому носку на підлогу у будь-якому напрямку, але починаються вони завжди з V позиції. Виконавши м'який battement на носок, наступний battement зробити з носка витягнутої ноги і закінчити в V позицію.

Grands battements jetes, grands battements jetes pointes і м'які battements на середині залу можуть виконуватися з поворотом en dehors і en dedans за правилами, зазначеним у battement tendu.

GRAND BATTEMENT JETE BALANCE

Battements balances (хитаючи) виконується в напрямку вперед та назад на 90° через I позицію. Убік їх роблять тільки на середині залу по I або V позиції поперемінно однієї й другою ногою.

Акцент руху приходиться на кидок працюючої ноги вгору.

Встати в I позицію, зробити preparation; на перший акорд підняти праву руку в 1-у позицію, на другий відкрити руку на 2-у позицію й одночасно відвести праву ногу назад у IV позицію носком у підлогу за правилами battement tendu simple, голову повернути праворуч; потім працююча нога кидається вперед через I позицію на 90°. Корпус одночасно з кидком відхиляється назад.

Досягши граничної точки кидка, нога опускається вниз і через I позицію викидається назад. Корпус одночасно нахилиється вперед. Потім знову нога кидається вперед, назад і т.д.

Протягом усієї вправи голова повернена до руки, відкритої на 2-у позицію.

Корпус відхиляється назад по можливості сильно, але з обов'язковим збереженням прямої підтягнутої спини і рівних плечей; при нахилі вперед плечі рівні, поперек залишається підтягнутим.

Головне в grands battements jetes balances – добиватися правильного відхилення корпусу (особливо назад) одночасно з кидком ноги.

Grands battements balances варто розучувати роздільно, зупиняючись в I або V позиції (працююча нога доторкається до підлоги витягнутим носком), у закінченому виді він виконується підряд по першій минаючій позиції.

При battements balances, що виконується на середині залу з V позиції убік II позиції, корпус відхиляється убік від працюючої ноги.

Послідовність вивчення

1. Музичний розмір 2/4. На першу чверть першого такту працююча нога з IV позиції викидається вперед. На другу чверть опускається в I позицію. На першу чверть другого такту – кидок ноги назад. На другу – повернення в I позицію і т.д.

2. *Закінчена форма.* Музичний розмір 2/4. На першу чверть першого такту нога з IV позиції кидається вперед. На другу чверть опускається і через I позицію кидається назад. На першу чверть другого такту знову кидок уперед. На другу чверть – кидок назад і т. д.

GRAND B. ITTEMENT JETE PASSE

Виконується за правилами *grand battement jete*, але з переносом ноги з одного напрямку в інший за допомогою прийому *passee* на висоті 90°.

Виконується тільки в двох напрямках: уперед та назад. Акцент руху падає на кидок ноги вгору.

Працююча нога з I або V позиції (може і з IV позиції) робить кидок уперед на 90°. Корпус злегка відхиляється назад. Потім нога, згинаючись у коліні, на тій же висоті проходить біля опорної (носок на рівні коліна); корпус у цей час випрямляється. Продовжуючи рух, працююча нога випрямляється назад на 90°, корпус нахилється вперед. Потім нога опускається вниз (корпус при цьому випрямляється) і через I позицію знову кидається вперед і т. д. Те ж виконується в зворотному напрямку.

Треба стежити, щоб після кидка ноги вперед, у момент згинання в коліні, стегно було максимально відтягнуте убік, п'ятка спрямована вперед. Витягаючи ногу назад, необхідно зберігати виворітність стегна, не опускаючи коліна ні в якому разі.

При виконанні руху в зворотному напрямку після кидка ноги назад, як тільки вона починає згинатися, стегно слід як можна довше утримувати позаду, ведучи вперед спочатку низ ноги (гомілку) з висунутою вперед п'яткою.

Надалі після кидка ноги рекомендується підвищувати висоту під час *passee* і витягування назад або уперед вище 90°.

Звичайно ці *battements* включаються в комбінацію з *grands battements jetes* будь-яких видів. Можуть комбінуватися з *rond de jambe par terre*, чергуватися з *grand rond de jambe jete* і виконується як самостійний рух наприкінці екзерсису біля станка.

GRAND BATTEMENT JETE НА 1/4 АБО 1/2 ЧАСТИНУ КОЛА

Виконується за правилами *grand battement jete*, але з відведенням ноги на чверть або половину кола. Сприяють розвитку кругообертання тазостегнового суглоба.

Grand battement jete на 1/4 або 1/2 частину кола виконується з I або V позиції (із II або IV, коли нога опускається носком на підлогу) у двох напрямках: *en dehors* і *en dedans*. Акцент руху приходить на повернення ноги у вихідне положення. Вивчення починається біля станка з I позиції.

En dehors. Працююча нога з I позиції кидається вперед трохи нижче 90°; не перериваючи руху, відкривається убік; поступово набираючи висоту 90° і пройшовши чверть кола, опускається в I позицію. Потім нога кидається убік, відкривається назад, поступово набираючи висоту, і, завершивши другу чверть кола, опускається в I позицію. Коли після кидка убік нога відкривається назад (*en dehors*), корпус рівно нахиляється вперед. Під час кидка корпус не повинний відкидатися до станка для полегшення ходу ноги.

En dedans. Працююча нога з I позиції викидається назад трохи нижче 90°; не перериваючи руху, відкривається убік на чверть кола, поступово набираючи висоту 90°, і опускається в I позицію.

При кидку ноги назад і відведенні її убік (*en dedans*) корпус піднімається і залишається нерухомим, не відхиляючись убік палки.

Виворітне і підтягнуте стегно в момент відведення працюючої ноги *en dehors* і *en dedans*, зібраність і правильне положення корпусу вирішують успішне виконання цих складних рухів.

Ці *battements* виконується і з відведенням ноги на половину кола *en dehors* і *en dedans* з I і V позицій.

Після засвоєння *battements* з I позиції їх виконують з V позиції. Потім варто перейти до виконання *grands battements jetes* з відведенням ноги на 1/4 або 1/2 частину кола з I або V позиції з

опусканням на підлогу на витягнутий носок (у цьому випадку кожен наступний *battement* робиться з носка *en dehors* і *en dedans*).

При виконанні *battements* з відведенням ноги напівколо правила залишаються ті ж, висота працюючої ноги збільшується поступово, найвища точка в напрямку *en dehors* буде позаду, у напрямку *en dedans* — вперед.

ГРУПА *BATTEMENT SUR LECOUCOUP* ***BATTEMENT FRAPPE***

Battements frappes (ударяючи *battements*) виконується в напрямку вперед, убік і назад з 2-ї позиції, спочатку носком у підлогу, потім на висоту 25°. Почати вивчення в напрямку убік, потім уперед та назад. При розучуванні рух виконується в повільному темпі, із зупинками, згинання і витягування працюючої ноги повинне бути рівномірним. У закінченій формі акцент руху падає на витягування працюючої ноги в потрібному напрямку. Виконується різко, енергійно.

Вихідне положення — V позиція, права нога попереду. Зробити *preparation*: праву руку через 1-у позицію відкрити на 2-у, одночасно відвести на витягнутий носок убік 2 позиції праву ногу. Працююча нога енергійно вдаряє по опорній у положенні *sur le cou-de-pied* с переді і різко витягається на 2-у позицію, ледве прослизаючи перед кінцевою точкою витягнутим на підлозі носком. Підйом залишається витягнутим потім з 2 позиції нога вдаряє (але більш м'яко) через *sur le cou-de-pied* позаду і, не затримуючись, знову різко витягується на 2-у позицію.

Під час згинання і розгинання працюючої ноги стегно знаходиться в розгорнутому і нерухомому стані.

При *battement frappe* уперед, витягуючи ногу, потрібно утримувати стегно у виворітному положенні, не допускаючи його руху вперед, тоді як низ ноги і п'ятки активно подаються вперед. Згинаючи ногу на *sur le cou-de-pied*, варто швидше відтягувати стегно убік.

При *battement frappe* назад, витягаючи ногу, підтримувати виворітність стегна і не опускати коліна.

Згинаючи ногу знову на *sur le cou-de-pied*, утримувати стегно виворітно. Характер руху і правила виконання *battements frappes* уперед та назад ті ж, що й убік.

У *battements frappes* на повітря працююча нога з положення *sur le cou-de-pied*, витягаючись, щораз повинна попадати в одну точку, висота якої визначається рівнем положення *sur le cou-de-pied* і рівнем нерухомого стегна, коли *battement frappe* виконується убік.

Послідовність вивчення

1. Музичний розмір $2/4$. На першу чверть першого такту працююча нога з II позиції, згинаючись, підводиться до опорного і вдаряє її по положенню *sur le cou-de-pied*. На другу чверть затримується в цьому положенні. На першу чверть другого такту нога розкривається в заданому напрямку. На другу чверть положення зберігається і т.д. Рух виконується рівномірно, без акценту.

2. Музичний розмір $2/4$. На першу чверть першого такту працююча нога з 2-ї позиції, згинаючись, ударяє по опорній з положення *sur le cou-de-pied*. На другу чверть вікривається в необхідному напрямку і т.д. Рух рівномірний, без акценту.

3. Музичний розмір $2/4$. Із-за такту працююча нога з 2-ї позиції, згинаючись, ударяє по опорній у положенні *sur le cou-de-pied*. На першу чверть першого такту з акцентом виводиться в заданому напрямку. На другу чверть залишається в цьому положенні.

4. Закінчена форма. Музичний розмір $2/4$. Із-за такту працююча нога з 2 позиції, згинаючись, енергійно вдаряє по опорній через положенню *sur le cou-de-pied*. На першу чверть різко, з акцентом виводиться в необхідному напрямку. На третю восьму вдаряє по опорній *sur le cou-de-pied*. На четверту восьму розкривається і т.д. Починаючи з другого класу *frappes* виконується на півпальцях.

DOUBLE BATTEMENT FRAPPE

Цей рух є однорідним з *battement frappe*, але має подвійне (*double*) перенесення працюючої ноги через *sur le cou-de-pied* уперед та назад, після чого нога відкривається.

Battement double frappe виконується й у зворотному порядку, з переносом ноги назад і вперед.

Правила, характер виконання, вихідне положення, акцент руху ті ж, що й у *battements frappes*.

При розучуванні рух виконується в повільному темпі, окремо, із зупинками, спочатку носком у підлогу, потім на висоті 25° і на півпальцях на тій же висоті у всіх напрямках.

Послідовність вивчення

1. Музичний розмір 2/4. На першу восьму першого такту працююча нога з 2-ї позиції, згинається, ударяє по опорній у положенні *sur le cou-de-pied* спереду. На другу восьму нога ледь розгинається (на половину відстані до 2 позиції), при цьому стегно тримається виворітно і нерухомо. На третю восьму нога, згинаючись, ударяє по опорній через *sur le cou-de-pied* позаду. На четверту восьму утримується в цьому положенні. На першу восьму другого такту нога розкривається в заданому напрямку і протягом трьох восьмих витримує витягнуте положення. Звідси рух повторюється.

2. Закінчена форма. Музичний розмір 2/4. Із-за такту працююча нога з 2-ї позиції робить удар по опорній через *sur le cou-de-pied* спереду і переноситься на *sur le cou-de-pied* позаду. На першу восьму першого такту відкривається в заданому напрямку. На другу восьму робить подвійне перенесення через *sur le cou-de-pied* позаду і вперед. На третю восьму відкривається. На четверту восьму знову робить подвійний переніс і т.д.

Таким чином, подвійний переніс ноги і її розкривання виконується протягом однієї чверті.

Battement double frappe може виконуватися прискорено. У цьому випадку працююча нога робить подвійне перенесення через *sur le cou-de-pied* і розкривається на одну восьму.

Вивчивши *battement double frappe* на всій ступні, а потім на півпальцях, можна перейти до більш складної форми, що активніше

включає в роботу опорну ногу. У момент витягування працюючої ноги носком у підлогу вводиться опускання з півпальців на всю ступню.

Корисний і інший варіант: виконати подвійне перенесення працюючої ноги через *sur le cou-de-pied* на півпальцях і, розкриваючи її носком у підлогу або на висоту 25°, опуститися на *demi plie*.

Загальні зауваження. Виконуючи *battemens frappes* і *doubles frappes*, необхідно щоразу акцентувати рух працюючої ноги в кінцевій точці від опорної (уперед, убік, назад), інакше *frappes*, позбавиться гостроти і чіткості.

Battemens frappes і *doubles frappes* на середині залу можуть виконуватися *en tournant* по 1/2 і 1/4 частини повороту по колу в напрямку *en dehors* і *en dedans*. Працююча нога в момент повороту вдаряє по опорній через *sur le cou-de-pied* і розкривається без повороту; удар робиться поперемінно вперед та назад.

У *battemens doubles frappes* подвійний перенос ноги також робиться одночасно з поворотом, розкривання — без повороту.

На початку вивчення варто робити не менш двох *battemens* у кожному напрямку (другий *battement* робиться без повороту). Взагалі *battemens frappes*, *doubles frappes*, *petits battemens sur le cou-de-pied* і *ronds de jambe en l'air* виконувати *en tournant* дуже важко.

Особливу увагу варто звертати на виворітність і нерухомість стегна працюючої ноги.

Не можна порушувати характер руху, різкість розкривання ноги, чіткість переносів *sur le cou-de-pied*, фіксацію точки і виконувати рух в'яло.

У виконанні рухів *en tournant* потрібно мати гарну стійкість на півпальцях у сполученні з правильним виконанням рухів.

PETIT BATTEMENT SUR LE COU-DE-PIED

При цьому русі працююча нога вільно розгинається і згинається в коліні, але стегно зберігає граничну виворітність і нерухомість. Причому розгинання відбувається на половину відстані до 2-ї позиції, а згинання — у положення *sur le cou-de-pied*

по черзі вперед та назад. Рух повторюється, як правило, багато разів підряд.

Рух вивчається окремо, із зупинками, у повільному темпі без акценту, з рівномірним перенесенням ноги через *sur le cou-de-pied*. В міру засвоєння темп прискорюється, доходячи до дуже швидкого.

Акцент падає на згинання ноги на *sur le cou-de-pied* вперед із-за тактовим відведенням її на *sur le cou-de-pied* позаду. Таким чином, положення *sur le cou-de-pied* вперед буде приходиться на першу восьму кожної чверті, що підкреслюється ударом працюючої ноги по опорній на *sur le cou-de-pied* вперед. Це положення фіксується.

При виконанні в зворотньому напрямку акцент падає на положення *sur le cou-de-pied* позаду із-за тактовим відведенням ноги на *sur le cou-de-pied* вперед.

У *petit battements*, що виконується підряд, без підкресленого акценту, нога, вільна в коліні, розгинається і згинається в положення *sur le cou-de-pied* рівно і чітко.

Руху передус *preparation* на два вступних акорди. На перший акорд права рука з підготовчого положення піднімається в 1-у позицію, права нога з V позиції відкривається убік 2-ї позиції на витягнутий носок. На другий акорд рука відкривається на 2-у позицію, нога згинається на *sur le cou-de-pied* вперед.

При виконанні на півпальцях треба піднятися на них у *preparation* у момент згинання ноги на *sur le cou-de-pied* вперед.

Надалі *preparation* робиться більш спрощено: права рука піднімається в 1-у позицію, права нога з V позиції разом з рукою відкривається на 2-у позицію, звідси починається рух.

Послідовність вивчення

1. Музичний розмір 2/4. На першу чверть першого такту працююча нога з вихідного положення *sur le cou-de-pied* спереду розгинається убік на половину відстані до 2-ї позиції. На другу чверть положення зберігається. На першу чверть другого такту згинається в положення *sur le cou-de-pied* позаду. На другу чверть положення зберігається. Продовжуючи рух, нога розгинається убік і повертається у *sur le cou-de-pied* вперед і т.д.

2. Музичний розмір 2/4. На першу чверть першого такту нога розгинається убік. На другу згинається на *sur le cou-de-pied* позаду і т.д.

3. Закінчена форма. Музичний розмір 2/4. Із-за такту працююча нога з вихідного положення *sur le cou-de-pied* вперед, розгинаючись убік, переноситься на *sur le cou-de-pied* позаду. На першу восьму першого такту знову розгинається і переноситься через *sur le cou-de-pied* вперед. На другу восьму переноситься через *sur le cou-de-pied* позаду. На третю восьму *sur le cou-de-pied* вперед. На четверту восьму переноситься *sur le cou-de-pied* позаду і т.д. На один такт припадає два рухи. Виконується без акценту, рівномірно.

Виконуючи ці рухи з підкресленим акцентом і з великою витримкою *sur le cou-de-pied* вперед, із-за такту перевести працюючу ногу на *sur le cou-de-pied* позаду. На першу восьму першого такту повернути її з ударом по опорній через *sur le cou-de-pied* вперед. На другу і третю восьму положення зберігається. На четверту восьму нога знову переноситься на *sur le cou-de-pied* позаду. На першу восьму другого такту з акцентом повертається на *sur le cou-de-pied* вперед і т.д.

Petits battements, як *battements frappes* і *doubles frappes*, комбінуються між собою і з іншими рухами екзерсису.

На середині залу *petits battements sur le cou-de-pied* виконується на півпальцях і *en tournants*.

BATTEMENT FONDU

Battement fondu (танути, текти) — складний рух, що складається зі згинання працюючої ноги в умовне положення *sur le cou-de-pied* при одночасному *demi plie* на опорній та відкривання працюючої ноги в будь-якому напрямку при одночасному випрямленні опорної з *demi plie*.

Вивчення йде спочатку в повільному темпі у напрямку вбік, уперед та назад носком у підлогу; потім вивчаються *battements fondus* з підніманням працюючої ноги на висоту 45° (опорна нога залишається на всій ступні) і, нарешті, працююча нога піднімається

на 60° і 90° у всіх напрямках, а опорна — на півпальцях. Згинання і витягування ніг відбувається рівномірно.

Послідовність вивчення *battements fondus* на середині залу та ж, що й біля станка.

Загальні зауваження. Витягаючи працюючу ногу з положення *sur le sou-de-pied* у будь-якому напрямку, не піднімати її. Стегно тримати виворітно, активно висуваючи вперед п'ятку.

Витягаючи працюючу ногу у всіх напрямках на висоту 45° , стежити, щоб носок щораз попадав в одну точку і фіксував її. Стегно також тримати виворітно, не допускаючи руху вперед.

Згинаючи ногу в положення переднього *sur le sou-de-pied* у напрямку вперед на висоту 45° або 90° , не можна відразу опускати стегно; воно відкривається убік і тримається на висоті 45° (поки нога згинається в коліні до повного згинання), потім поступово опускається в положення *sur le sou-de-pied*.

Згинаючи ногу з II позиції з висоти 45° у положення *sur le sou-de-pied*, не можна опускати стегно відразу; спочатку нога згинається в коліні, стегно утримується нерухомо на висоті 45° до половини відстані згину ноги до опорної, потім, продовжуючи рух, поступово опускається у *sur le sou-de-pied*.

Витягаючи ногу назад, носком у підлогу або на висоту 45° , треба уважно стежити за збереженням виворітного положення стегна і не опускати коліно.

При згинанні ноги на *sur le sou-de-pied* позаду, з напрямку назад з висоти 45° або 90° , стегно також утримується у виворітному положенні; низ працюючої ноги активно підводиться до опорної. Стегно підтримується на висоті 45° або 90° при згинанні ноги приблизно до половини відстані від опорної; продовжуючи рух, нога опускається у *sur le sou-de-pied*.

Згинання і витягування ніг виконується плавно, опорна нога витягається одночасно з працюючою.

Необхідно зберігати виворітність стегно опорної ноги, особливо при переході з півпальців на *demi plie*. Корпус увесь час знаходиться в прямому підтягнутому положенні; у момент *demi plie* не допускається нахил уперед.

Battements fondus виконується в музичному розмірі 2/4 і 4/4 . На початку вивчення руху передує preparation: права рука через 1-у позицію відкривається на 2-у; разом з рухом руки убік, права нога з V позиції відкривається на II позицію, на витягнутий носок. Надалі battement fondu виконується з V позиції без preparation.

Послідовність вивчення

1. Музичний розмір 2/4. На першу чверть першого такту працююча нога з вихідного положення (II позиція носком у підлогу) підводиться на умовне sur le cou-de-pied до опорної, яка залишається натягнутою. На другу чверть положення зберігається. На другий такт — demi plie на опорній нозі. На третій — випрямити опорну ногу з demi plie, утримуючи працюючу ногу на sur le cou-de-pied. На першу чверть четвертого такту нога відкривається в заданому напрямку на rounte. На другу чверть положення зберігається. Звідси рух повторюється. Виконуючи battements убік, положення sur le cou-de-pied варто чергувати вперед і назад.

2. Музичний розмір 2/4. На перший такт працююча нога йде на sur le cou-de-pied, одночасно опорна робить demi plie. На другий такт нога відкривається в будь-якому напрямку, одночасно опорна виходить з demi plie.

3. *Закінчена форма.* Музичний розмір 2/4. Вихідне положення — V позиція, права нога попереду, рука в підготовчому положенні, голова повернена праворуч.

За тактом рука ледь відкривається убік і злегка розгинається. На першу чверть працююча нога з вихідного положення (V позиція) піднімається на sur le cou-de-pied вперед одночасно demi plie на опорній нозі, рука повертається в підготовче положення, голова повертається прямо. На другу чверть працююча нога відкривається в заданому напрямку, опорна одночасно виходить з demi plie. Рука через 1-у позицію відкривається на 2-у, погляд спрямований вперед. Звідси рух повторюється.

Протягом вправи рука залишається на 2-й позиції, голова прямо.

Надалі, для розвитку координації, разом з рухом ніг можна ввести опускання і піднімання руки з поворотом голови: згинаючи

ноги, руку опустити в підготовче положення, голову повернути прямо; розгинаючи ноги, руку через 1-у позицію відвести на 2-у, голову повернути убік руки, відкритої на 2-у позицію.

Виконувати це на кожнім *battements* не обов'язково, комбінувати можна як завгодно.

Battement fondus може виконуватися і протягом однієї чверті: на першу восьму приведення ноги в положення *sur le cou-de-pied* одночасно з *demi plie* на опорній; на другу восьму розгинання працюючої ноги в необхідному напрямку з одночасним випрямленням опорної з *demi plie*.

Незалежно від прискорення темпу, згинання і розгинання ніг залишається плавним і еластичним. У *battements fondus* нога піднімається на висоту 90° прийомом *developpe* Піднімання стегна і витягування працюючої ноги робиться разом і одночасно з розгинанням опорної ноги з *demi plie*.

Правила виконання *battements* на 90° ті ж, що і на 45°. На початку вивчення *battement fondus* на 90° один рух виконується на два такти 2/4, потім на один такт.

DOUBLE BATTEMENT FONDU

Doubles battements fondus (подвійні *battements fondus*) виконується за правилами *battements fondus* у всіх напрямках на висоту 45° і 90° у розмірі 2/4.

На першу восьму працююча нога приводиться в положення *sur le cou-de-pied*, опорна робить *demi plie*. На другу восьму — випрямити опорну ногу, а робочу залишити в положенні *sur le cou-de-pied*. На третю восьму опорна нога знову згинається в *demi plie* і на четверту восьму випрямляється з підйомом на півпальці. На другому *demi plie* працююча нога м'яко розгинається наполовину і при випрямленні опорної ноги, продовжуючи рух, розгинається повністю.

Battements fondus і *doubles battements fondus* біля станка і на середині залу можуть виконуватися в різних позах на 45° і 90°.

Для зміни поз і напрямків крім звичайного чергування *sur le cou-de-pied* попереду і позаду застосовується *pas de bas* по I позиції на *demi plie*, відведення ноги на одну четверту і на одну другу частину

кола, на plie і без plie, а також подвійне перенесення ноги sur le cou-de-pied. На середині залу робляться повороти en dehors і en dedans на півкола, переходи з однієї ноги на іншу, не перериваючи вправи, за допомогою кроку (tombe, saute) або підміни ноги в V позицію.

BATTEMENT FONDU EN TOURNANT

Battements fondus і battements doubles fondus можуть виконуватися з поворотом (en tournant) на $1/8$ і на $1/4$ частину кола з відведенням ноги вперед (поворот en dehors), назад (поворот en dedans) і убік (поворот en dehors і en dedans).

En dehors. Разом з поворотом корпусу на $1/8$ або на $1/4$ частину кола нога, що стоїть попереду, з V позиції піднімається в положення sur le cou-de-pied спереду одночасно з demi plie на опорній; потім відкривається вперед, а опорна випрямляється з demi plie; знову та ж нога підводиться до положення sur le cou-de-pied спереду одночасно з demi plie на опорній і поворотом корпусу в тому ж напрямку на $1/8$ або на $1/4$ частину кола і т.д.

En dedans. Разом з поворотом корпусу на $1/8$ або на $1/4$ частину кола нога, що стоїть позаду, з V позиції піднімається на sur le cou-de-pied позаду одночасно з demi plie на опорній і виводиться назад, а опорна виходить з demi plie.

Battements fondus en tournant з відведенням ноги убік виконується так само, як і battements fondus з відведенням ноги вперед та назад. На початку розучування варто робити не менше двох battements у кожному напрямку.

У повороті en dehors відбувається чергування sur le cou-de-pied попереду і позаду, у en dedans — позаду і спереду.

BATTEMENT SOUTENU

Battements soutenus (безперервні, неослабні) виконується з V позиції в напрямку вперед, убік і назад як носком у підлогу, так на 45° і 90° .

Працююча нога через положення sur le cou-de-pied виводиться в заданому напрямку; одночасно опорна нога опускається на demi plie; потім працююча нога, ковзним рухом по

підлозі витягується у підйомі, носком, підводиться до опорної в V позицію. Закінчується рух підйомом на півпальці.

При виконанні *battements soutenus* носком у підлогу з положення *sur le cou-de-pied* нога перед витягуванням не повинна підніматися вище рівня *cou-de-pied*. На висоту 45° з положення *sur le cou-de-pied* нога піднімається, поступово витягується. На висоту 90° нога піднімається прийомом *developpe*.

Витягаючи працюючу ногу вперед, стегно як можна довше треба утримувати виворітно й активно висувати уперед виворітний низ ноги.

Витягаючи ногу назад, також зберігати виворітність стегна, коліно не опускати.

Убік рух виконується при дуже розгорнутих стегнах.

На початку вивчення рух робиться без акценту, у закінченій формі акцент падає на повернення ніг у V позицію на півпальці. *Battements soutenus* можуть комбінуватися з *battements fondus*, *battements frappes* і іншими рухами.

Виконується в музичному розмірі 2/4 і 4/4.

Послідовність вивчення

1. Музичний розмір 4/4. На першу чверть першого такту працююча нога з вихідного положення (V позиція) підводиться на умовне *sur le cou-de-pied* спереди одночасно *demi plie* на опорній. На другу – працююча нога, витягаючись в заданому напрямку, опускається на підлогу на витягнутий носок, причому на половині відстані до кінцевої точки носок починає сковзати по підлозі, нога витягається носком у підлогу, опорна залишається на *demi plie*. На другий такт положення зберігається. На третій такт витягнута працююча нога підтягується в V позицію до опорної, яка одночасно виходить з *demi plie*. На четвертий такт положення зберігається. Вправа виконується на всій ступні.

2. Музичний розмір 2/4. Із-за такту працююча нога підводиться на *sur le cou-de-pied* одночасно *demi plie* на опорній. На першу чверть першого такту працююча нога відкривається в заданому напрямку, опорна залишається на *demi plie*; на другу чверть положення зберігається. На першу чверть другого такту працююча нога підводиться до опорної, яка одночасно виходить з

demi plie, ноги закриваються в V позицію на півпальці. На другу чверть положення зберігається.

Спочатку рух виконується носком у підлогу, по мірі засвоєння робиться на висоту 45° і 90° .

3. *Закінчена форма.* Музичний розмір 2/4. Із-за такту працююча нога підводиться на sur le cou-de-pied. На першу чверть одночасно з demi plie на опорній працююча нога витягується в необхідному напрямку, опорна залишається на demi plie. На другу чверть витягнута працююча нога підтягується до опорної в V позицію на півпальці. Звідси рух повторюється.

Battements soutenus можуть виконуватися прискорено.

4. Музичний розмір 2/4. Із-за такту працююча нога підводиться на sur le cou-de-pied і одночасно demi plie на опорній потім відкривається в будь-якому напрямку. На першу чверть нога підтягується до опорної в V позицію на півпальці. На другу чверть рух повторюється.

ГРУПА BATTEMENT DEVELOPPE

BATTEMENT DEVELOPPE

Battements developpes виконується в напрямку вперед, убік і назад на 90° і вище (в залежності від індивідуальних можливостей виконавців).

З вихідного положення (V позиція) працююча нога, згинаючись і сковзаючись витягнутим носком по опорній, піднімається до коліна опорної ноги, після чого витягується в будь-якому напрямку на 90° і опускається в V позицію.

Як і попередні рухи екзерсису, battement developpe розучується з кожної ноги окремо, спочатку в напрямку убік, потім уперед та назад. Назад рух перший час вивчається обличчям до станка.

Загальні зауваження. Піднімаючи працюючу ногу з V позиції вперед і убік (права працююча нога попереду), сковзить по опорній з витягнутим носком; п'ятка висувається вперед і не торкається опорної ноги; стегно максимально розгорнуте.

Витягаючи ногу вперед або убік на висоту 90° , зберігати виворітність стегна, не допускаючи його руху вперед, активно посилаючи вперед низ ноги.

Піднімаючи працюючу ногу з V позиції назад і убік (права нога позаду), до опорної вище коліна; витягнутий носок відтягнути назад, не доторкаючись їм до опорної ноги.

Витягаючи ногу назад на висоту 90° , підтримувати виворітність стегна, коліно не опускати.

При витягуванні ноги назад підтягнутий корпус нахилиється вперед, плечі залишаються рівними, рука не пересувається по станку вперед. Переміщення руки перед нахилом корпусу неминуче приведе до ослаблення попереку.

Під час виймання ноги вперед і убік корпус залишається прямий і підтягнутий.

Виймаючи ногу убік, від початку і до кінця руху зберігати виворітність працюючої ноги. Нога виймається плавно, опускається стримано, сильно натягнута.

Developpe вивчається в повільному темпі в розмірі $2/4$ і $4/4$.

Послідовність вивчення

1. Музичний розмір $2/4$. На перший такт працююча нога з V позиції, згинаючись, підтягується носком до коліна опорної. На другий такт відкривається на висоту 90° у будь-якому напрямку. На третій такт положення зберігається. На першу чверть четвертого такту витягнута нога опускається на підлогу, на витягнутий носок. На другу чверть закривається в V позицію. Звідси рух повторюється.

2. Музичний розмір $4/4$. На першу чверть працююча нога з V позиції піднімається (носок у коліна опорної). На другу чверть витягається на висоту 90° у заданому напрямку. На третю чверть витягнута нога починає опускатися і на четверту чверть закривається в V позицію.

3. *Закінчена форма*. Музичний розмір $4/4$. За тактом нога з V позиції піднімається до коліна опорної. На першу чверть витягується в заданому напрямку на висоту 90° . На другу і третю чверті витримується в цьому положенні. На четверту — опускається у вихідне положення.

У закінченій формі *battement developpe* виймання ноги відбувається протягом однієї чверті: одна восьма йде на піднімання працюючої ноги до коліна опорної, інша восьма — на її відкриття на висоту 90° .

Витягування ноги на 90° повинно збігатися з першою сильною часткою такту. Це і буде основний момент руху ноги в закінченій формі, незалежно від того, скільки часу вона буде витримуватися на висоті.

У побудові *adagio* виймання ноги відбувається не тільки на одну, але і на дві чверті, яке використовується в повільних частинах *adagio*.

Battements developpes досить різноманітні за своїми видами.

Приклади різних видів, що приводяться нижче, *developpes* передбачені програмою і вивчаються в обов'язковому порядку.

DEVELOPPE PASSE

Працююча нога відкривається на 90° , потім згинається, носок йде під коліно опорної (близько до ноги, але не доторкається до неї), після чого нога знову витягується в будь-якому напрямку на 90° .

Згинаючи ногу з напрямку вперед, варто відводити стегно убік, зберігаючи виворітність ступні.

Згинаючи ногу з напрямку назад, стегно по можливості утримувати позаду, активно підводячи до опорної ноги виворітну ступню носка під коліно.

Згинаючи ногу носком під коліно опорної з напрямку убік, треба зберігати виворітність усієї ноги.

Перше *passe* — проведення ноги під коліно — варто робити в повільному темпі, протягом двох чвертей; надалі *passe* може виконуватися на одну чверть і на одну восьму.

DEVELOPPE З ВІДВЕДЕННЯМ НОГИ НА 1/4 ЧАСТИНУ КОЛА

Працююча нога відкривається вперед на 90° (*developpe*) і, витягнута, відводиться убік на цій же висоті.

Те ж саме робиться в зворотному напрямку: нога виймається назад і, витягнута, відводиться убік, зберігаючи ту ж висоту. Потім виймається убік на 90° і відводиться вперед або назад на цій же висоті.

На початку вивчення відведення витягнутої ноги з одного напрямку в інше робиться протягом двох чвертей, надалі на одну чверть.

Під час відведення ноги убік з напрямку вперед корпус залишається рівним і не відхиляється до станка.

При відведенні ноги убік з напрямку назад корпус, нахилений уперед, випрямляється, не відхиляючи до палки. Найчастіше відхилення корпусу до палки буває при відведенні ноги назад з напрямку убік.

Вирішальним моментом у правильному відведенні працюючої ноги є її максимальна виворітність і підтягнутість у тазостегновому суглобі.

DEVELOPPE З ВІДВЕДЕННЯМ НОГИ НА 1/2 ЧАСТИНУ КОЛА (ROND DE JAMBE EN DEHORS ET EN DEDANS)

Працююча нога з V позиції відкривається вперед на 90° і, витягнута, відкривається через II позицію назад на цій же висоті. Для виконання в зворотному напрямку нога виймається назад на 90° і відкривається через II позицію вперед.

Рух злитий, без зупинки, але при розучуванні може виконуватися роздільно, тобто відвести ногу убік, зробити паузу, потім відвести її назад.

Положення корпусу при відведенні ноги на $1/2$ частину кола таке ж, як і при відведенні ноги на $1/4$ частину кола. Нога зберігає виворітне і підтягнуте положення в тазостегновому суглобі.

DEVELOPPE BALLOTTE

При цьому русі виймання ноги вперед супроводжується відхиленням корпусу назад, а виймання ноги назад — нахилом корпусу вперед. При русі ноги убік корпус повинний відхилитися в протилежному напрямку.

Виконується з V позиції вперед правою ногою, назад лівою на висоту 90°. У зворотному напрямку виконується назад правою ногою, уперед лівою. *Developpe ballotte* вперед та назад може бути зроблено однією ногою через *passe* на 90°.

Developpe ballotte убік виконується тільки на середині залу поперемінно одною та другою ногою.

Під час відхилення корпусу назад плечі залишаються рівними, спина підтягнута в поперек, пряма, без прогину. При нахилі корпусу вперед плечі рівні, спина прогинається і підтягується в поперек. При русі убік II позиції корпус перегинається до опорної ноги, стегно працюючої ноги підтягнуто, голова повертається в протилежну від ноги сторону. При поверненні ніг у V позицію голова повертається *en face*.

На початку вивчення *developpe ballotte* рука знаходиться на 2-й позиції протягом усієї вправи, голова повернена праворуч.

Надалі для розвитку координації рука з підготовчого положення піднімається через 1-у позицію на 2-ю позицію.

DEVELOPPE PLIE RELEVE EN TOURNANT EN DEHORS ET EN DEDANS

Зробити *developpe* вперед, опуститися на *demi plie* і піднімаючись на півпальці, повернутися на опорній нозі *en dedans*; працююча нога переходить в положення назад. Продовжуючи рух у зворотному напрямку, зробити *demi plie* на опорній нозі, залишивши працюючу ногу в положенні назад, і, одночасно піднімаючись на півпальці, повернутися *en dehors*; працююча нога у положенні с переді.

DEVELOPPE BALANCE(коротке)

Developpe – гойдання ноги. Характер гойдання чіткий, короткий.

Працююча нога піднімається на 90° за напрямком вперед, убік чи назад, потім коротким рухом трохи опускається і відразу різко повертається на попередню висоту.

Для виконання рухи необхідна максимальна натягнутість всієї ноги.

Balance виконується на протязі однієї чверті; одна восьма йде на опускання ноги, друга на піднімання.

DEVELOPPE TOMBE (падаючий) виконується біля палки у напрямку вперед, убік та назад, в позах вперед та назад. На середині залу – вперед, убік, назад і в позах *croisee effacee et ecartee* вперед і назад.

Біля палки та на середині залу *developpe tombe* може виконуватися як самостійне *adagio*, а також у комбінаціях з іншими видами *developpes*.

Developpe tombe біля палки. Музичний розмір 4/4. На першу чверть права працююча нога відкривається вперед на 90^0 , одночасно права рука відкривається на другу позицію. На другу чверть опорна нога піднімається на півпальці, права нога, винесена на 90^0 , піднімається вище і ніби “закидається” по дузі на гору. На третю чверть подаючи корпус вперед, впасти на праву ногу на *demi plie*, опорна ліва нога витягується назад носком у підлогу, поперек дуже втягнутий, центр ваги корпусу на правій нозі, права рука залишається у 2-й позиції, ліва просувається вперед по станку, плечі рівні. На четверту чверть ліва нога опускається з носка на п’ятку, корпус вирівнюється, повертаючись на ліву опорну ногу. Права нога, витягуючись ковзним рухом, підтягується до опорної і через V позицію відкривається вперед на 90^0 . Опорна ліва нога піднімається на півпальці.

При поверненні корпусу на ліву ногу права рука опускається вниз, потім разом з *developpe* правою ногою розкривається на 2-у позицію. Ліва рука, яка лежить на станку, повертається назад у вихідне положення. Принцип виконання *developpe tombe* назад і в сторону такі ж як вперед. Слід зауважити, що при падінні (*tombe*) убік рука, яка лежала на станку, знімається з палки і приймає 2-у або 3-ю позицію, в залежності від завдання, потім при поверненні центр ваги корпусу на опорну ногу рука опускається на станок.

При виконанні *developpe tombe* у всіх напрямках слід намагатися робити *tombe* як можна ширше та, опускаючись з носка на п’ятку, стримано переходити в еластичне *demi plie*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Костровицкая В., Писарев П. Школа классического танца. М.–Л.: Искусство, 1986. 261 с.
2. Базарова Н., Мей В. Азбука классического танца. М.–Л.: Искусство, 2006. 240 с.
3. Балет: Энциклопедия / за ред. Ю.Н. Григоровича. М.: Советская энциклопедия, 1981. 623 с.
4. Тарасов Н.И. Классический танец. М.: Искусство, 2008. 321 с. .
5. Березова Г.О. Класичний танець у дитячих хореографічних колективах. К.: Музична Україна, 1990. 208 с.
6. Головкина Г. Уроки классического танца в старших классах. М.: Искусство, 1989. 206 с.
7. Базарова Н. Классический танец. Планета музыки, 2020. 204с.
8. Зихлинская Л., Мей В. Первые шаги. Примеры уроков для молодых педагогов профессиональных хореографических училищ: практическое пособие по методике преподавания классического танца в младших классах (первый год обучения). К.: ЛОГОС, 2003. 360 с.
9. Костровицкая В. Сто уроков классического танца. Л.: Искусство, 1981. 222 с.
10. Цветкова Л.Ю. Методика викладання класичного танцю. К.: Альтерпрес, 2005. 324 с.
11. Ярмолевич Л. Принципы музыкального оформления урока классического танца / под ред. В.Н. Богдановича, А.Н. Березовского. Л.: Музыка, 1968. 143 с.

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	3
<i>Різновиди battements</i>	4
<i>Група battement tendu</i>	4
Battement tendu simple	4
Battement tendu demi plie	5
Double battement tendu (battement tendu pur le pied)	5
Battement tendu en tournant	6
Battement tendu jete	7
Battement tendu jete pointe	8
Battement tendu pour batteries	8
Grand battement jete (основна форма)	8
Grand battement jete pointe	10
Grand battement jete developpe (м'який)	10
Grand battement jete balance	10
Grand battement jete passe	11
Grand battement jete на $1/4$ або $1/2$ частину кола	11
<i>Група battement sur le cou-de-pied</i>	12
Battement frappe	12
Double battement frappe	13
Petit battement sur le cou-de-pied	14
Battement fondu	15
Double battement fondu	16
Battement fondu en tournant	17
Battement soutenu	17
<i>Група battement developpe</i>	18
Battement developpe	18
Developpe passe	19
Developpe з відведенням ноги на $1/4$ частину кола	19
Developpe з відведенням ноги на $1/2$ частину кола (rond de jambe en dehors et en dedans)	20
Developpe ballote	20
Developpe plie releve en tournant en dehors et en dedans	20
Developpe balance(коротке)	20
Developpe tombe	21

Рева Я.Г.

Методичні рекомендації

з курсу «Класичний танець та методика його викладання»

Група battements та її різновиди.

Підписано до друку _____ 2020 р.

Формат 60x84 1/ 32. Папір друкарський.

Гарнітура Times New Roman Суг Друк офсетний.

Друкованих аркушів

Тираж 200 прим.

Видання Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка

36000 м. Полтава, вул. Остроградського, 2